

כי פליגי אביי ורבא — בדבר שאין בו סימן.

אביי אמר: יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, דהא לא ידע הבעלים דנפל מיניה, ולמעשה לא נתייאש!

רבא אמר: ככהאי גוונא הוי יאוש. כיון דהרי לבי ידע הבעלים דנפל מיניה האבידה — ודאי מייאש, משום שמימר אמר בליבו: סימנא לית לי בגויה [אין לי בה סימן]! לכן הרי זה כאילו מהשתא הוא דמייאש, שהרי

נפלה ממנו, ולכשיודע לו — שוב אין דעתו עליה (20) (21).

[סימן: פמג"ש ממקנט"י ככסע"ז].

תא שמע ממשנתנו, ששינינו שאם מצא פירות מפוזרין — הרי אלו שלו. והטעם, משום שאין בהן סימן, ולכן הבעלים מתייאש מהן.

והא בשעה שמצאן המוצא — לא ידע עדיין

ובחזון יחזקאל [על התוספתא, פ"ב] כתב, דאכן ודאי שגם לדעת הרמב"ם ההיתר הוא מגזירת הכתוב, אלא שזה רק כשנאבד באופן שודאי יהיה יאוש בעלים, ולכן הזכיר הרמב"ם "שזה ודאי נתייאש ממנה", אבל אכן אין צריך לדקדק בדעת הבעלים, אלא, כל שאבד באופן כזה שודאי נתייאשו הבעלים — הותר מגזירת הכתוב.

20. כתב מהר"ץ חיות, שטעמו של רבא הוא, משום שנחשב כאילו כבר התייאש, לפי שכך הוא טבע בני אדם, להתייאש מדבר שאין בו סימן. ואף אם כשנודע לו צווח שאינו מתייאש — בטלה דעתו. ותמה עליו הגדולי שמואל, הרי הגמרא מדמה יאוש שלא מדעת בגניבה ליאוש שלא מדעת באבידה, ובגניבה הרי ודאי מועיל אם כשנודע לו צווח שלא נתייאש!

וביאר, שהואיל ובדרך כלל מתייאש כשנודע לו, הרי הדבר חשוב כעומד כבר עתה במצב של יאוש. ואפילו אם מת המאבד קודם שנודע לו — הרי זה ייאוש [כפי שבענין זכין לאדם שלא בפניו, אם מיחה כשנודע לו — מועילה מחאתו. ובכל זאת, אם מת קודם שנודע לו, חלה הזכיה]. ובכרכת שמואל כתב, שרבא סובר שאין צריך דעה מפורשת לענין יאוש, אלא, כיון שדבר זה עומד ליאוש — נחשב כדעת לענין זה. ובחי'

הגר"ש שקאפ [סימן כ'] ביאר את הדבר, שאכן ענין יאוש אינו חלות, שעל ידי היאוש חל דין היתר לזכות בחפץ, שאם כן, ודאי היה צריך מחשבה בפועל, ולא היה די באומדן דעתו. אלא ענין יאוש הוא התרצות, וסובר רבא שדי לנו בזה שיש אומדנא שאילו היה יודע — היה מתרצה, והרי זה כהתרצות בפועל.

ויש מהאחרונים שביארו שבזה גופא נחלקו אביי ורבא, אם ייאוש פועל חלות, או שהתורה התירה דבר שבעליו נתייאשו ממנו.

21. כתב הראב"ד [בשמ"ק]: "הך פלוגתא דאביי ורבא ביאוש שלא מדעת — קשיא לי, דשייכא ליש ברירה ואין ברירה, וליפלגי בעלמא! אלא שיש למבין להפליגו מענין ברירה".

וביאר באור שמח [פרק ג' מהל' שקלים], שדין יש ברירה נאמר רק בדבר שנעשה על הספק על סמך הבירור שלאחר מכן, ומועילה עשייה זו לדעת מי שסובר שיש ברירה. אבל כאן, כיון שאין ידיעה כלל, לא אמרינן איגלאי מלתא למפרע להחשיב דבר שאינו ידוע — כידוע. וכן בדין תרומה שלא מדעת הבעלים, ובדין הכשר פירות, שהגמרא מדמה להלן ליאוש שלא מדעת, אין ידיעה כלל בשעת הרמת התרומה ובשעת ירדת הטל.

וכן מוכח מהגמרא במסכת עירובין [פ"ב א],